

УДК 613.96:37

Бондаренко Г.Л.,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка;*

Сізоненко К.В.,

*студентка V курсу
напряму підготовки «Початкова освіта»
Київського університету імені Бориса Грінченка*

ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНИХ УМІНЬ УЧНІВ ЧЕТВЕРТОГО КЛАСУ ЗАСОБОМ КОМП'ЮТЕРНОГО ТРЕНАЖЕРА

Авторами уточнено сутність і зміст базових понять дослідження, подано результати впровадження тренажера на уроках риторики, встановлено ефективність застосування комп'ютерного тренажера у процесі формування риторичних умінь четвертокласників.

Ключові слова: *риторика, риторичні вміння, комп'ютерний тренажер.*

Постановка проблеми. Традиційні форми, методи і засоби навчання, які застосовуються на уроках риторики в початковій школі, недостатньо вирішують одне із пріоритетних завдань — формування риторичних умінь молодших школярів. На нашу думку, саме комп'ютерний (електронний) тренажер є тим сучасним засобом навчання, який дає змогу ефективно формувати риторичні вміння учнів, більшість із яких мають бути доведені до автоматизму. Застосування комп'ютерного тренажера на уроках риторики підвищує рівень сформованості риторичних умінь учнів четвертого класу.

Аналіз наукових досліджень. Проведений аналіз засвідчив, що питання формування риторичних умінь висвітлено в працях

Л. Антонової, Г. Бондаренка, Н. Голуб, Л. Горобець, І. Калмикової, О. Когут, С. Мартиненко, М. Пентиліук, В. Федоренка, В. Шуляра, зокрема формування риторичних умінь молодших школярів — М. Захарійчук, Т. Ладиженської, В. Науменко. Принципи шкільної риторики обґрунтовано відповідно до напрацювань В. Аннушкіна, Б. Бобильова, О. Волкова, О. Горошкіної, Н. Іпполітової, І. Кропивко, З. Курцевої, Т. Ладиженської, О. Орлова, Ю. Рождественського, Г. Сагач, Н. Сивкової, Л. Скуратівського, О. Чувакіна та ін. Застосування комп'ютерного тренажера в освітньому процесі досліджували такі вчені як: Т. Буцинська, В. Дозорцев, П. Орлов, А. Трухін, зокрема в початковій школі — Л. Белоусова, Н. Олефіренко, О. Чупріна, Є. Юдіна та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових розвідок із зазначеної проблеми, питання формування риторичних умінь молодших школярів засобом комп'ютерного тренажера залишається не достатньо вирішеним, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження — проаналізувати стан досліджуваної проблеми в науковій літературі та практиці; розробити та дослідити дієвість комп'ютерного тренажера під час формування риторичних умінь учнів четвертого класу.

Відповідно до мети дослідження визначено такі *завдання*: проаналізувати наукову літературу з досліджуваної проблеми; з'ясувати сутність і зміст базових понять дослідження; вивчити й узагальнити стан розробленості проблеми в навчально-виховному процесі початкової школи; розробити методику формування риторичних умінь учнів четвертого класу засобом комп'ютерного тренажера та експериментально перевірити її дієвість.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу наукових джерел визначено сутність і зміст базових понять дослідження. З'ясовано, що риторика є наукою про загальні способи переконання у ймовірному чи можливому, які ґрунтуються на чіткій системі логічних доведень; закони управління мисленнево-мовленневою діяльністю, тобто про закони, які визначають її ефективність. Під поняттям «риторичні вміння четвертокласників» розуміємо вміння застосувати ефективні прийоми підготовки і виголошення текстів різних типів (розповідь, опис, міркування) й засоби спілкування (вербальні, невербальні), які дозволяють учневі успішно здійснювати риторичну діяльність (вирішувати мовленнєву задачу). Дефініцію

«комп'ютерний тренажер як засіб формування риторичних умінь четвертокласників» тлумачимо як один із важливих електронних освітніх ресурсів, що сприяє формуванню риторичних умінь учнів як самостійно, так і під контролем учителів (батьків), під час виконання тренувальних завдань.

Серед перспективних ІКТ, що застосовуються у навчально-виховному процесі початкової школи, особливе місце має посісти комп'ютерний (електронний) тренажер як один із ефективних засобів формування риторичних умінь учнів четвертого класу. Переконані, що комп'ютерний тренажер сприяє посиленню інтересу до навчального предмета, підвищенню рівня навчальних досягнень молодших школярів, створенню сприятливих умов для самопідготовки, допомоги учням, які мають проблеми в навчанні [5], формуванню вміння вчитися. Раціональне застосування комп'ютерних тренажерів на уроках риторики в початковій школі дає змогу інтенсифікувати діяльність учителя й учнів; підвищити якість вивчення української мови; втілити у життя низку дидактичних принципів, зокрема: індивідуалізації, диференціації, науковості, наочності тощо [4].

Розроблення комп'ютерного тренажера для формування риторичних умінь четвертокласників ми здійснювали у два етапи: підготовка змістової складової та вибір програмного забезпечення і платформи розміщення. За допомогою розробленого програмного забезпечення Microsoft Visual Studio ми мали змогу створити комп'ютерний риторичний тренажер. Під час розроблення комп'ютерного тренажера з розвитку риторичних умінь нами враховувалися такі вимоги: дидактична системність у підборі завдань; методична послідовність виконання завдань; інтерактивність у роботі з виконання тренувальних завдань; свобода вибору навчальної траєкторії [1, 84]. Крім того, ми керувалися лінгводидактичними принципами щодо змістового наповнення комп'ютерного тренажера, зокрема: нормативність, функціональна значимість, частотність, мінімізоване й доступне подання навчального (тренувального) матеріалу, навчально-методична доцільність, пізнавальна значимість і дидактична цінність [1, 100].

Під час застосування комп'ютерного тренажера на уроках риторики в четвертокласників підвищився рівень сформованості риторичних умінь, активізувалася мотивація до навчання. Динаміку

сформованості риторичних умінь учнів четвертого класу засобами комп'ютерного тренажера подано в таблиці 1.

Таблиця 1

ДИНАМІКА СФОРМОВАНОСТІ РИТОРИЧНИХ УМІНЬ УЧНІВ ЧЕТВЕРТОГО КЛАСУ

№ п/с	Риторичні вміння	Формувальний етап				Констатувальний етап				Рівні
		ЕК		КК		ЕК		КК		
		%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	
1	Володіти властивостями голосу, дикцією, інтонацією залежно від змісту і мети словесної діяльності	19,2	5	11,5	3	7,7	2	11,5	3	високий
		50,0	13	42,3	11	34,6	9	38,5	10	достатній
		30,8	8	34,6	9	46,2	12	38,5	10	базовий
		0,0	0	11,5	3	11,5	3	11,5	3	елементарний
2	Управляти мімікою, жестами, постановою відповідно до змісту і мети мовленнєвої діяльності	19,2	5	7,7	2	3,8	1	7,7	2	високий
		46,2	12	38,5	10	27,0	7	34,6	9	достатній
		34,6	9	46,2	12	57,7	15	50,0	13	базовий
		0,0	0	7,7	2	11,5	3	7,7	2	елементарний
3	Складати текст розповіді та виголосувати її перед слухачами	23,0	6	11,5	3	7,7	2	11,5	3	високий
		50,0	13	46,2	12	34,6	9	42,3	11	достатній
		27,0	7	34,6	9	46,2	12	38,5	10	базовий
		0,0	0	7,7	2	11,5	3	7,7	2	елементарний
4	Загальні показники сформованості риторичних умінь учнів	20,5	5	10,2	3	6,5	2	10,2	3	високий
		48,7	13	42,3	11	32,0	8	38,5	10	достатній
		30,8	8	38,5	10	50,0	13	42,3	11	базовий
		0,0	0	9,0	2	11,5	3	9,0	2	елементарний

Висновки. Результати експериментального навчання засвідчили ефективність розробленої нами методики. Рівень сформованості риторичних умінь четвертокласників експериментального класу значно зріс порівняно з контрольним, а саме: підвищився рівень володіння властивостями голосу, дикції, інтонації, збагатилася міміка, жести, удосконалилася постава, покращився рівень уміння складати текст розповіді та виголошувати її перед слухачами.

ДЖЕРЕЛА

1. Беляев М.И. Технология создания электронных средств обучения [Электронный ресурс] / М.И. Беляев, В.В. Гриншкун, Г.А. Краснова. — Режим доступа: file:///D:/Комп.%20тренажер/Технологija_sozdanija_EHSO.pdf
2. Бондаренко Г.Л. История педагогической риторики : навч. посіб. / Г. Бондаренко. — К. : Видавничий дім «Персонал», 2012. — 276 с.
3. Науменко В. Риторика / Науменко В., Захарійчук М. // Програми курсів за вибором для загальноосвітніх навчальних закладів. Варіативна складова Типових навчальних планів. 1–4 класи Програми курсів за вибором для загальноосвітніх навчальних закладів. Варіативна складова Типових навчальних планів. Книга 1. 1–4 класи / упор.: Л.Ф. Щербакова, Г.Ф. Древаль. — Тернопіль : Мандрівець, 2009. — С. 5–32.
4. Чупріна О. В. Використання мультимедійних засобів навчання у початковій школі: аспекти і перспективи проблеми / О.В. Чупріна // Вісник Житомирського державного університету. — 2012. — Випуск 63. Педагогічні науки. — С. 177–180. - Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/8684/1/34.pdf>
5. Юдина Е.П. Методика использования электронных тренажеров для организации непрерывного обучения в начальной школе в рамках высокотехнологичной среды образовательного учреждения [Электронный ресурс] / Е.П. Юдина. — Режим доступа : http://324school.spb.ru/index.php?id=947&option=com_content&view=article

The authors clarify the essence and content of the basic concepts of the research, present the results of simulator implementation at rhetoric classes, find out effectiveness of a computer simulator in the formation of fourth-years pupils' rhetorical abilities.

Key words: *rhetoric, rhetorical skills, computer simulator.*